

Cibinium '71

„Cibinium”, oglindă a vieții spirituale sibiene, prilej de afirmare a valorilor folclorice și culte pe care, înfrățiți, le-au creat și le creează locuitorii de diferite obârșii din acest județ transilvănean, devine an de an mai cuprinzător, mai bogat în forme, în acțiuni, în semnificație.

Așa cum se poate citi în „cartea” festivalului, album comemorativ foarte frumos tipărit de celebra tipografie sibiană, „Cibinium” a ales linia mișcării de profiluri, aducând în fiecare an în prim plan alte laturi ale culturii și creației sibiene. După cele trei ediții anterioare închinată, fiecare, unei teme deosebite, respectiv — folclorului, teatrului, muzicii, în toamna aceasta, la a 4-a ediție a sa, „Cibinium” și-a axat linia de forță pe literatură. Prezența masivă a celorlalte arte, chemate să însoțească și să întărească „profilul” literar al festivalului, să-i coloreze atmosfera sărbătorească, a avut însă, practic drept efect, umbrirea tocmai a laturii literare intenționate, trecînd-o pe planul unui interes mai restrîns. Ceea ce nu înseamnă că a scăzut din valoarea și utilitatea manifestărilor de interes literar propriu-zis cum au fost sesiunile științifice : *Prezența transilvăneană în literatura română* ; *Poezia românească contemporană* ; masa rotundă a „Tribunei”

de la Cluj, cu concursul altor reviste și ziare (Karpaten Rundschau, Tribuna Sibiului, Hermannstadter Zeitung) pe tema : *Regional, național, universal în literatură și artă*, precum și reconstituirea unei „șezători” a vechiului cerc literar local, întreprinsă de cîțiva din foștii lui membri : Ștefan Augustin Doinaș, Ion Negoiteșcu, Ovidiu Cotruș, Cornel Regman, Ioanichie Olteanu, Wolf Aicheburg, Horia Stanca. Au fost întâlniri semnificative care au contribuit la afirmarea bogatei istorii literare a acestui oraș și a acestui ținut, pe care anii noștri au completat-o cu nume noi, cu noi străluciri. Dincolo de pioase evocări, aceste manifestări literare, desfășurate într-o ambianță de înaltă ținută intelectuală, au dezvăluit interesul comun al scriitorilor invitați aci din capitală, ca și al celor din cenaclurile de la Sibiu și Mediaș : Al. Dima, Aurel Martin, Edgar Papu, Virgil Nemoianu, Nicolae Balotă, Emilia Milicescu, Ioana Postelnicu, Georg Scherg, Ioachim Wittstock, Ewalt Zweier, Horst Weber ș.a., pentru dezvoltarea scrisului românesc, pentru valorificarea tradițiilor literare caracteristice acestui ținut, pentru stimularea scrisului înaintat contemporan. Păcat că la aceste întâlniri s-a auzit prea rar și prea timid glasul celor mai tineri, al celor ce-și încearcă condeiele în ziarele și revistele locale, în cenaclurile de creație din întreprin-

„Ulciorul lui Vasilache“ de Al. Popovici, în interpretarea Teatrului de păpuși din Sibiu. Regia : Zoe Anghel-Stanca. Scenografia : Febus Ștefănescu

deri și mai ales al celor ce studiază în cele două facultăți cu profil umanistic, recent înființate la Sibiu, al celor ce fac parte din Centrul de cercetări al Academiei de științe sociale...

Păcat, de asemenea, că tema simpozionului : „Literatura și arta în slujba educației comuniste a tineretului“ care se anunțase deosebit de promițătoare, n-a fost suficient aprofundată prin discuții, a rămas doar la stadiul enunțului, al evocării „în general“ a sarcinilor ce revin, în momentul de față, artei și literaturii pentru tineret

Paralel cu dezbaterile teoretice au fost organizate și câteva forme de „lansare“ a literaturii. Am asistat la două recitaluri de poezie patriotică, la care actorii Teatrului Național din București și actorii ai teatrului local și-au împletit elanul și patosul rostirii versului precum și la un concurs interjudețean de recitări, însuflețit de entuziasmul unor foarte tineri recitatori amatori, elevi, muncitori, tehnicieni. Se cuvine să menționăm și să aplaudăm această inițiativă, care a reușit să difuzeze în mase, în trei limbi diferite, comori ale poeziei românești, clasice și contemporane și să antreneze interpretii de toate categoriile — din teatre, din școli, din întreprinderi.

Spre sublinierea profilului literar al festivalului a trimis direct și sugestiv expoziția : *Cartea sibiană*. O istorie concretă și emoționantă, semnificativă pentru dezvoltarea culturii pe aceste meleaguri, splendidă ilustrare a evoluției tiparului în țara noastră. Alături

de *Gramatica latină a dascălului Gemmarius*, tipărită în 1528—29, am văzut expusă prima carte tipărită în slovă românească : *Catehismul românesc*, apărută în 1544, sub îndrumarea maestrului tipograf Filip Moldoveanul. Am privit apoi, în frumoasele și bătrânele lor coperti, tipăriturile și volumele reprezentative ale fiecărui secol. Am aflat aici că între 1949—70 în tipografia sibiană au apărut în limba română și în limbile naționalităților conlocuitoare, 141.175 de titluri, în 1.397.501.000 exemplare. Și dacă, la acest capitol, atât de sugestiv pentru creația spirituală sibiană, am adăuga și momentul deschiderii primei biblioteci sătești model de la Săliște, cu cele 43.000 de volume puse la dispoziția sătenilor, putem realiza, cred, imaginea formelor pe care le-a propus această ediție a *Cibiniumului*, pentru profilarea sa ca „Cibinium“ *literar*.

Cele două premiere pe țară, prezentate de teatrul din Sibiu : *Povestea dulgherului și a frumoasei sale soții* de Radu Stanca (secția română) și *Rugul* de Octav Măgureanu (secția germană) se încadrează și ele în sfera lăudabilului interes al stimulării unei literaturi născută pe aceste meleaguri sau, care, într-un fel sau altul, are o contingentă cu Sibiuul, cu străvechile sale tradiții, cu viața, oamenii și istoria lui.

Prin montarea piesei lui Radu Stanca, evocat în toate reuniunile literare, teatrul din Sibiu aduce un elogiu postum acestui creator, a cărui viață s-a împletit atât de strâns cu viața instituției, și lansează, totodată, în circuitul teatral, una din cele mai frumoase — dar pînă la acest prilej, inedite

— lucrări din opera scriitorului. „Legendă dramatică”, — după cum o definește autorul — *Povestea dulgherului și a frumoasei sale soții* este un imn închinat frumuseții și dragostei, tăriei de caracter și puterii de sacrificiu. Un text îmbibat de lirism și senzualitate, de mister. În imagini de o mare eleganță și noblețe, piesa transmite o idee așpititoare: în om, totul trebuie să fie frumos — și trupul și sufletul. Printr-un permanent schimb de „măști”, alternanțe între „minciuna frumuseții” și „frumusețea adevărată”, autorul mărturisește cu înfiorare, într-o suită de splendide metafore și simboluri, că numai frumusețea fizică fără cea sufletească n-are nici un preț. Singură, frumusețea trupului nu-i decît o amăgire, izvor veșnic de nefericiri. Ca să se pătrundă de acest adevăr simplu, eroul lui Stanca, chipeșul și puternicul „nevristatul” Dulgher, „bolnav de frumusețe”, trebuie să-și ispășească greu „orbirea” de a se fi lăsat ispitit, multă vreme, numai de aparențe, de frumusețea din afară și de a fi disprețuit frumusețea cea „de dinăuntru” a prea frumoasei și credincioasei sale soții care, pentru a-l scăpa de griji și sărăcie, de grele datorii la Bogat, își vinde treptat frumusețea trupului. Cînd tot pentru el, cel amenințat cu pușcăriia, cel „orb” și nerecunoscător (care a alungat-o pentru Fata bogatului cea urîtă și care i-a cumpărat toată frumusețea), prea frumoasa e gata să-și vîndă și singurul lucru frumos care i-a mai rămas: sufletul, află cu durere și stupeoare că asemenea „marfă” n-are niciunde și nicăieri căutare, că de vîndut se pot vinde numai „înfățișări” nu și „fețe adevărate”. Stanca moralistul nu lasă deznădejdea să trăiască și să triumfe. Bogata, care, sub frumoasa-i înfățișare, rămîne tot atît de urîtă și de vicleană, de frivolă și de crudă ca mai înainte, își capătă pînă la urmă răsplata bine meritată. Se va pierde în închisoare cu toți ceilalți „bogați”, cu „Bogatul” și cu Ispravnicul, cu toți ceilalți isprăvnici. De remarcat că, în contrast cu fiorul și limbajul foarte poetic cu care își prezintă eroii cei buni, Stanca utilizează în satirizarea avuților, a hidoșeniei lor morale și fizice, un limbaj violent, îi scaldă în batjocură, în ironie. În această batjocură întîlnim filtrate subtil elemente din folclor, frecvente în tradiția falsei populare.

Spre deosebire de alte lucrări ale sale, această lucrare a lui Stanca este cu deosebire teatrală și spectaculoasă. În ciuda unor lungimi și a unor insuficiente justificări psihologice, pe care autorul n-a avut răgazul să le revadă și să le elimine. Revenea, așadar regizorului și interpreților datoria să intervină creator în valorificarea materialului dramatic, care dincolo de aceste neajunsuri, rămîne foarte generos, bogat în sugestii. Parțial, acest lucru s-a făcut. Spectacolul nu e lipsit de frumoase momente, profund dramatice și teatrale. Dar, în ansamblu, montarea (regia: Dan Alexsandrescu) e insuficient pre-

„Povestea dulgherului și a frumoasei sale soții” de Radu Stanca. Regia: Dan Alexsandrescu. Scenografia: Erwin Kuttler.
Jos: Adela Mărculescu și Ion Buleandră

ocupată să sublinieze ideea fundamentală și semnificațiile universului de meditație filozofică ale textului. Tălmăcită numai în anecdotica sa, legenda și-a pierdut eleganța și noblețea, și-a pierdut autenticitatea și, mai ales, a pierdut fiorul poetic, care străbate acțiunea de la un capăt la altul, chiar și în scenele în care evoluează „negativii”, pe care spectacolul îi prezintă cu totul minimalizator, dacă nu chiar vulgarizator. Reprezentarea se desfășoară nesigur, peștrișt stilistic, cu o tentă de pitoresc ieftin. Comical și ironia s-au convertit într-o șarjă groasă. În timp ce lirismul a apărut ostentativ, declarat și exterior. Supărător, mai ales, sună excesul de ardelanisme, tendința de autohtonizare, prezentă și în interpretare, dar și în decorul de altfel interesant în sine, al lui Erwin Kuttler, în care se face abuz de elemente de artizanat folcloric. Costumele, în schimb, foarte frumoase, stilizate cu finețe și bun gust. Actorii s-au dăruit cu totul personajelor, însufindu-le viață, culoare (uneori, cum arătam, chiar prea multă). În prim-plan s-a situat creația Livei Baba, în rolul bătrânei negustorese. Jocul concentrat și sobru al actriței, prezența ei scenică, solemnă și gravă, a ridicat un rol episodic la valoarea de simbol, dominând în chip de „fatum”, de executor înțelept al moralității, toate întâmplările. Valoarea aceasta metaforic-simbolică n-am mai regăsit-o, spre regretul nostru, la niciun alt interpret. Adela Mărculescu, în dublu rol, cu patru înfățișări (Frumoasă-bună, bună-urâtă și Urâtă-rea, reafrumoasă), a demonstrat aici variate resurse compoziționale. Am mai reținut chipul pitoresc al crîșmăritei interpretat de Eugenia Dimitriu-Barcan. Ion Buleandră a atins doar din cînd în cînd dimensiunile poetice și dramatice ale frumosului și orgoliosului Dulgher. Înclinația spre melodramatism, spre jocul exterior, „de poză”, au lipsit personajul de autenticitate. Fără gagurile ieftine, folosite prea din cale afară, probabil că și cei doi actori reprezentativi ai teatrului sibian, Ovidiu Stoichiță (Ispravnicul) și Mircea Hindoreanu (Bogatul) ar fi reușit să impună atenției și aceste personaje — cum de altfel ar fi fost și firesc.

Puține lucruri se pot spune, cred, despre premiera *Rugul*. Considerente de ordin sentimental — (piesa se petrece la Sibiu), au determinat probabil această opțiune. Pe fundalul luptelor pentru libertate duse, solidar, de români și sași, în Sibiul medieval, al violențelor conflicte dintre Biserică (Inchiziție) și armata imperială habsburgică, autorul în-

cearcă o dezbatere cu rezonanțe contemporane: atitudinea omului de știință în fața vieții, a istoriei. Eroul lui Octav Măgureanu este celebrul inventator sibian Conradt Haas, cel care intuieste — primul — datele construcției rachetelor interplanetare. În locul trădării și al compromisiurilor, Haas alege drumul drept al luminii și al adevărului. Ca un „rug” el „arde” pentru cauza înaltă a poporului. Cînd forțele întunericului și ale reacțiunii, ale inchiziției (Maurizius), pe de o parte, și ale armatei imperiale (generalul Castaldo) pe de alta, urmăresc, diabolic să-i achiziționeze racheta în scopul războiului. Împilării și înfricoșării maselor, Haas se opune. Alege supliciiul și închisoarea, alături de ceilalți colaboratori ai săi — români și sași —, care luptau în comun pentru eliberarea de sub jugul habsburgic. Idealul umanist al lui Haas: racheta în slujba fericirii și „distracției” maselor nu-și găsește împlinirea în acele vitrege condiții istorice, dar el nu-și pierde nădejdea, visează în cele mai dramatice clipe, viitorul.

O temă și o problematică, după cum se vede, vrednică de tot interesul. Ele ar fi dobîndit ecou și în rîndul spectatorilor dacă nu erau tratate cu o jenantă naivitate și stîngăcie artistică. Nu apelul la toate clișeele scade în primul rînd valoarea acestei piese, ci caracterul simplist al conflictului, al personajelor, nivelul rudimentar la care acestea se comportă. Reprezentanți dintre cei mai de seamă ai istoriei vremii: inventatori, generali, mari inchizitori gîndesc și se comportă ca într-un joc de copii, în disputarea rachetei.

Montarea sibiană a căutat pe cit posibil să estompeze aceste slăbiciuni, să trateze piesa cu seriozitate și să-i releve ceea ce are ea valoros: sîmburele dramatic, atașamentul și conștiința apartenenței personajelor la o mare cauză. Regizorul Hans Schuschnig a depus eforturi pentru tensionarea acțiunii, pentru relevarea cu sobrietate și patos reținut a disputelor dintre eroi: de asemenea și actorii au dat dovezi reale de conștiinciozitate profesională: Wolfgang Ernst (Castaldo), Kurt Conradt (Conradt Haas), Christian Maurer (Maurizius), și Beatrice Gutt (Martha). Ei s-au străduit să dea rolurilor lor schematică viață, relief, personalitate. Cu toate acestea spectacolul nu emoționează și nu convinge, rămîne la nivelul unui spectacol mediocru.

Surpriza și deliciul festivalului au fost spectacolele teatrului de păpuși: *Pui de om* de Victor Eftimiu și *Ulciorul lui Vasilache* de Alecu Popovici. Dragostea de pămîntul țării, curajul, patriotismul Puiului de om, tema atît de nobilă, atît de limpede și de plastic expusă în piesa lui Eftimiu a fost valorificată în spectacolul sibian, semnat de Ion Hindoreanu, foarte sugestiv. Introducerea în scenă a unor elemente folclorice cu pricepere și cu talent stilizate, au creat un cadru prielnic pentru relevarea valorilor acestui frumos text adresat celor mici. Am

remarcat participarea Mariei Strelciuc în mînuirea și interpretarea expresivă a „Puiului de om”.

Jucat în aer liber în Piața 6 Martie sub arcadele Casei Artelor cu ocazia inaugurării Tîrgului Olarilor, spectacolul *Ulciorul lui Vasilache*, amuzantă și pitorească reconstituire a reprezentațiilor păpușărești de altă dată a reprezentat prin participarea coplesitoare a spectatorilor de toate vîrstele și comuniunea lor întru emoție, unul din momentele cele mai vii ale festivalului. Ne-a impresionat în primul rînd cadrul unic al acestei reprezentații: mica piață cu arhitectura ei specific medievală, scaldată în lumina aurie a soarelui, inundată de o uriașă mulțime, toți acei copii nerăbdători și curioși care au invadat podiul să spună poezii, și să „caște gura” cît mai de aproape. La minunile colorate de pe scenă. Regia Zoi Anghel Stanca a imprimat reprezentației ritm, culoare și autenticitate. Artiștii minuiitori Andrei Gălea, Ira Șerban, Viorel Oancea au înfulețit cu dănuire chipurile de lemn și cirpă ale minusculilor eroi.

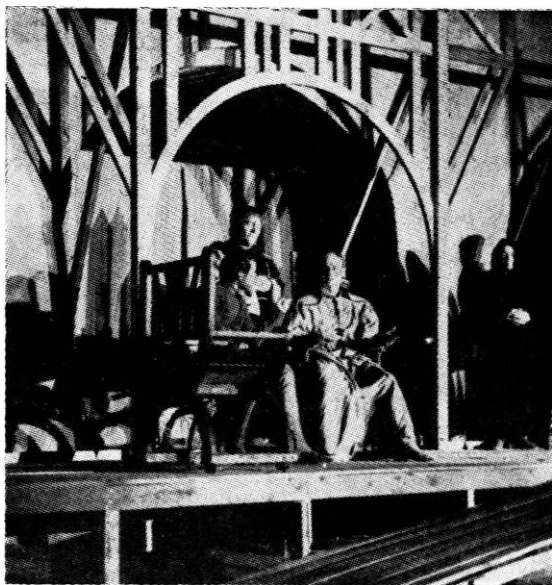
Nu putem trece fără să semnalăm și impresionanta manifestare din Curtea muzeului de etnografie și artă populară din Galeș unde am ascultat, susținute de un grup de actori sibiieni, îndrumați de Radu Basarab, cîteva balade populare culese din marginea Sibiului de profesorul Gheorghe Pavellescu.

Un interes deosebit au mai trezit atît prin fondul cît și prin spectaculoasa lor formă de prezentare și prin surprinzătoarea participare a maselor, acțiunile propuse de actuala ediție: *Nunta ciobănească de la Rășinari*, *Nunta săsească de la Slimnic*, *Parada portului popular*, Marele spectacol de amatori din Dumbravă. Mai trebuie să vorbim, cred, despre faptul că anul acesta „Cibinium” și-a extins acțiunea în mai multe centre din județ — la Mădiaș, la Cislădioara, la Sibiel, la Avrig — unde s-au inaugurat muzee de artă populară de o inestimabilă valoare, expoziții etc. Au mai fost la Sibiu și cîteva concerte de muzică clasică, preclasică și contemporană.

A fost, așadar, un „Cibinium” extrem de bogat și de divers. N-a fost, așa cum au ambiționat să creadă organizatorii, un „Cibinium” literar. A fost, însă, ca întotdeauna pînă acum, un „Cibinium” cultural. Pentru a impune una sau alta din laturile culturii sibiene, e totuși necesar să existe o selectare mai riguroasă de acțiuni din același domeniu în stare să evidențieze mai pregnant și mai în actualitate ceea ce propulsează Sibiu în mișcarea generală culturală a țării, acțiuni care în același timp să izbutească să atragă mai mult în ansamblul lor, interesul larg al maselor.

Valeria Ducea

„Rugul” de Octav Măgureanu. Regia :
Hanns Schuschnig. Scenografia :
Helmut Stürmer

